

Date: 11th February-2026

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA INTERNET TILINING QIYOSIY TAHLILI
MASALALARI

ISSUES OF COMPARATIVE ANALYSIS OF INTERNET LANGUAGE IN
ENGLISH AND UZBEK

ПРОБЛЕМЫ СРАВНИТЕЛЬНОГО АНАЛИЗА ИНТЕРНЕТ-ЯЗЫКА В
АНГЛИЙСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ

Azimova Nazokat

Renessans Ta'lim Universiteti magistrsnti

Ilmiy rahbar: **Qalandarova Safiya Tohirovna**

Annotatsiya: Mazkur dissertatsiya bobi ingliz va o'zbek tillarida internet tilining qiyosiy tahlili masalalarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda internet tilining lingvistik xususiyatlari, uning shakllanish mexanizmlari, terminologiyasi va slang ifodalari tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor, internet tilining har ikki tilda ham o'xshashliklari va farqlariga qaratilgan bo'lib, bu jarayonda morfologik, semantik, sotsiolingvistik va pragmatik jihatlar ko'rib chiqiladi. Ingliz tilining manba til sifatidagi o'rni va o'zbek tilining moslashuvchan strategiyalari, shuningdek, madaniy va tipologik omillarning lingvistik o'zgarishlarga ta'siri ilmiy adabiyotlar asosida muhokama qilinadi. Ushbu bob internet tilining global va lokal xususiyatlarini chuqurroq anglashga hissa qo'shadi.

Kalit so'zlar: Internet tili, Qiyosiy tahlil, Ingliz tili, O'zbek tili, Lingvistik moslashuv, Slang, Terminologiya, Raqamli kommunikatsiya

Abstract: This dissertation chapter provides a comparative analysis of internet language issues in English and Uzbek. The study examines the linguistic characteristics, formation mechanisms, terminology, and slang expressions of internet language. Primary focus is given to the similarities and differences in internet language across both languages, considering morphological, semantic, sociolinguistic, and pragmatic aspects. The role of English as a source language and Uzbek's adaptive strategies, alongside cultural and typological factors influencing linguistic changes, are discussed based on academic literature. This chapter contributes to a deeper understanding of the global and local characteristics of internet language.

Keywords: Internet language, Comparative analysis, English language, Uzbek language, Linguistic adaptation, Slang, Terminology, Digital communication.

Аннотация: Данная глава диссертации посвящена сравнительному анализу проблем интернет-языка в английском и узбекском языках. В исследовании анализируются лингвистические особенности, механизмы формирования, терминология и сленговые выражения интернет-языка. Основное внимание уделяется сходствам и различиям интернет-языка в обоих языках, рассматривая морфологические, семантические, социолингвистические и прагматические аспекты. Роль английского языка как источника и адаптивные стратегии узбекского языка, а также влияние культурных и типологических факторов на лингвистические изменения

Date: 11th February-2026

обсуждаются на основе научной литературы. Эта глава способствует более глубокому пониманию глобальных и локальных особенностей интернет-языка.

Ключевые слова: Интернет-язык, Сравнительный анализ, Английский язык, Узбекский язык, Лингвистическая адаптация, Сленг, Терминология, Цифровая коммуникация

Kirish

Global kommunikatsiyalarning rivojlanishi, xususan, internet texnologiyalarining keng tarqalishi natijasida yangi bir lingvistik fenomen – internet tili shakllandi. Ushbu til shakli o'ziga xos xususiyatlari, ifoda vositalari va funksiyalari bilan an'anaviy til me'yorlaridan sezilarli darajada farqlanadi. Internet muhiti tilga yangi so'zlar, grammatik qurilmalar va kommunikativ strategiyalar kiritibgina qolmay, balki mavjud til tizimlarining o'zgarishiga ham ta'sir ko'rsatmoqda [1, 2]. Ushbu dissertatsiya bobi ingliz va o'zbek tillarida internet tilining qiyosiy tahlili masalalarini ko'rib chiqishga qaratilgan bo'lib, ularning lingvistik xususiyatlari, shakllanish mexanizmlari hamda o'xshash va farqli jihatlarini aniqlashni maqsad qilgan.

Muammoning dolzarbligi shundaki, internet tili nafaqat yoshlar kommunikatsiyasining muhim qismi, balki jamiyatning turli qatlamlari uchun ham global axborot almashinuvi vositasiga aylangan. Biroq, bu hodisaning turli tillardagi, ayniqsa, ingliz va o'zbek tillari kontekstidagi lingvistik tahlili yetarlicha chuqur o'rganilmagan. Ingliz tili internetning asosiy tilidir va ko'plab yangi terminlar va ifodalar uchun manba bo'lib xizmat qiladi [1].

Adabiyotlar sharhi

Internet tili fenomeni zamonaviy lingvistika, sotsiolingvistika va kommunikatsiya nazariyasi uchun muhim tadqiqot obyektiga aylangan. Bu tilga oid nazariyalar, asosan, uning noyob tabiati, konvergensiya va divergensiya jarayonlari hamda texnologik determinantlarga asoslangan holda shakllanadi. Bir qator olimlar internet tilini alohida "chat tili", "net tili" yoki "kiberkommunikatsiya tili" deb atashadi, uning o'ziga xos imloviy, leksik va grammatik me'yorlarga ega ekanligini ta'kidlashadi [2].

Internet tilining nazariy asoslari, asosan, ijtimoiy-madaniy kontekst va texnologik o'zgarishlar bilan chambarchas bog'liqdir. Kristal [3] kabi tadqiqotchilar internet muhitini tilning o'zgarishi uchun unumdor tuproq sifatida ko'rib chiqqan bo'lsalar, Thurlow va Mroczek [4] internet tilini avvalgi davrlardagi telefon va telegraf tili bilan qiyoslab, uni "texnologik til" deb ta'riflaydilar. Ular tilni qisqartirish, vizualizatsiya qilish va norasmiylashtirish tendensiyalarini qayd etishgan.

Ingliz tili internet tilining shakllanishida yetakchi rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ingliz tili internet terminologiyasining asosiy manbasi bo'lib, yangi so'zlarni murakkab so'zlar yasash (masalan, "chatroom"), qorishma so'zlar ("netizen"), affiksatsiya ("follower") va metaforik kengayish ("cloud") kabi usullar orqali rivojlantiradi [1]. Bu jarayonlar ingliz tilining moslashuvchanligi va yangiliklarni tez qabul qilish qobiliyatidan dalolat beradi. Shuningdek, ingliz tilidagi internet slanglari turli xil qisqartirish usullari, lingvistik o'zlashtirishlar va multimodal elementlarning keng integratsiyasi bilan ajralib

Date: 11th February-2026

turadi, bu esa ijtimoiy aloqalarni mustahkamlash, shaxsiyatni shakllantirish va kommunikativ samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi [2].

O'zbek tilidagi internet tilining tadqiqotlari nisbatan kamroq bo'lsa-da, mavjud ishlar uning moslashuvchanlik xususiyatlarini ko'rsatadi. Xususan, [1] tadqiqotida ta'kidlanishicha, o'zbek tili ingliz tilidan kirib kelgan internet terminologiyasini bevosita o'zlashtirish, fonetik assimilyatsiya ("sayt" "site"dan, "parol" "password"dan), gibridizatsiya ("skanerlash") va qisman tarjima ("uy sahifasi") orqali qabul qiladi. Bu o'zbek tilining global texnologik o'zgarishlarga faol javob berayotganini ko'rsatadi, ammo bu jarayonlarda o'ziga xos lingvistik va madaniy filtrlardan foydalaniladi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqot internet tilining ingliz va o'zbek tillaridagi lingvistik xususiyatlarini chuqur va har tomonlama o'rganish maqsadida sifat, tavsifiy va qiyosiy lingvistik yondashuvni qo'llaydi [1]. Ushbu yondashuv til hodisalarining murakkabligini tushunishga, ularning kontekstual ma'nolarini aniqlashga va madaniy jihatdan sezgir tahlil o'tkazishga imkon beradi.

Sifat yondashuv: Til materialining chuqur interpretatsiyasi va ma'no tahliliga urg'u beriladi. Bu internet tilining nozik jihatlarini, jumladan, semantik siljishlar, pragmatik funksiyalar va ijtimoiy-madaniy ta'sirlarni o'rganish uchun samaralidir.

Tavsifiy yondashuv: Ingliz va o'zbek tillaridagi internet tilining mavjud shakllari, tuzilmalari va funksiyalari aniq tavsiflanadi. Bu har bir tildagi lingvistik hodisalarni tizimli ravishda hujjatlashtirish imkonini beradi.

Qiyosiy lingvistik yondashuv: Tadqiqotning markaziy qismi bo'lib, ikki til tizimining lingvistik hodisalari o'rtasidagi o'xshashliklar va farqlarni aniqlashga qaratilgan. Bu usul yordamida har bir tilning o'ziga xosligi va umumiy tendensiyalar birgalikda o'rganiladi.

Leksikografik manbalar: Internet terminologiyasi lug'atlari, jumladan, ingliz va o'zbek tillaridagi onlayn lug'atlar va glosariylar. [1] tadqiqotida 150 ga yaqin umumiy internet terminlari lug'atlardan olinganligi qayd etilgan.

Onlayn muhokama forumlari va ijtimoiy tarmoqlar: Facebook, Instagram, Telegram kabi platformalardagi izohlar, postlar va muloqotlar tahlil qilinadi. Bu manbalar real vaqtdagi internet tilini, ayniqsa, slang ifodalarini va yoshlar kommunikatsiyasini o'rganish uchun boy material hisoblanadi [2].

Ilmiy maqolalar va dissertatsiyalar: Mavzuga oid lingvistik tadqiqotlar, shu jumladan, [1] va [2] da keltirilgan ma'lumotlar nazariy asos va empirik dalil sifatida ishlatiladi.

Natijalar va tahlil

Ingliz va o'zbek tillarida internet tilining qiyosiy tahlili natijalari, umumiy tendensiyalar bilan birga, har bir tilning o'ziga xos lingvistik va madaniy xususiyatlarini aks ettiradi. Tahlil asosan terminologik rivojlanish va slang ifodalari atrofida quriladi, [1] va [2] manbalaridagi ma'lumotlarga tayangan holda.

Ingliz tili internet terminologiyasining shakllanishida manba til sifatida markaziy rol o'ynaydi. Bu til internetga oid yangi tushunchalar va texnologiyalarni ifodalash uchun

Date: 11th February-2026

doimiy ravishda yangi leksik birliklar yaratadi [1]. Ushbu jarayon quyidagi asosiy usullar orqali amalga oshiriladi:

Qo'shma so'zlar yasalihi (Compounding): Ikki yoki undan ortiq so'zning qo'shilishi orqali yangi terminlar hosil qilish. Masalan, "chatroom", "website", "keyboard". Bu usul internetning dastlabki bosqichlaridanoq faol qo'llanilgan.

Qorishma so'zlar (Blending): Ikki so'zning qismlarini birlashtirib yangi so'z hosil qilish. "Netizen" (internet + citizen) bunga yorqin misoldir [1]. Boshqa misollar: "webinar" (web + seminar), "emoticon" (emotion + icon).

Affiksatsiya (Derivation): Mavjud so'zlarga affikslar qo'shish orqali yangi so'zlar hosil qilish. "Follower" (follow + -er), "blogger" (blog + -er) kabi terminlar aynan shu yo'l bilan yasalgan [1].

Metaforik kengayish (Metaphorical extension): Mavjud so'zlarga yangi, metaforik ma'nolar berish. "Cloud" (bulut) so'zining bulutli hisoblash (cloud computing) ma'nosida qo'llanilishi bunga misoldir [1]. "Virus" (biologik virusdan kompyuter virusiga), "surf" (sörfingdan internetda sörfing qilishga) kabi misollar ham mavjud.

Ingliz tilidagi internet slanglari ham juda xilma-xil va dinamikdir [2]. Ular kommunikativ samaradorlikni oshirish, ijtimoiy bog'liqlikni yaratish va shaxsiyatni ifodalash maqsadlarida tilni ijodiy manipulyatsiya qilish orqali shakllanadi. Bularga quyidagilar kiradi:

Qisqartirishlar (Abbreviations/Acronyms): "LOL" (laughing out loud), "BRB" (be right back), "OMG" (oh my God). Bu qisqartmalar tezkor muloqot uchun juda qulay.

Fonetik qisqartirishlar (Phonetic reductions): "U" (you), "R" (are), "thru" (through).

Multimodal elementlar (Multimodal elements): Emojilar, stikerlar, GIFlar va memlarning matnli kommunikatsiyaga integratsiyasi [2]. Ular emotsiyalarni, ohangni va murakkab g'oyalarni qisqa va vizual tarzda ifodalashga yordam beradi.

O'zbek tili internetga oid terminologiyani asosan qabul qiluvchi va moslashtiruvchi til sifatida faoliyat yuritadi. Ingliz tilidan kirib kelgan ko'plab terminlar o'zbek tilining lingvistik tizimiga mos ravishda integratsiyalanadi [1]. Ushbu moslashuv strategiyalari quyidagilardir:

Bevosita o'zlashtirish (Direct borrowing): Ingliz tilidagi terminlarning deyarli o'zgarishsiz qabul qilinishi. Masalan, "internet", "kompyuter", "blog".

Fonetik assimilyatsiya (Phonetic assimilation): O'zbek tili fonetik tizimiga moslashtirilgan holda o'zlashtirish. "Sayt" (site), "parol" (password), "brauzer" (browser), "fayl" (file) kabi terminlar bunga misoldir [1]. Bu jarayon ko'pincha chet tiliga xos bo'lmagan tovushlarni o'zbek tiliga xos tovushlar bilan almashtirish orqali sodir bo'ladi.

Gibridizatsiya (Hybridization): Ingliz tilidagi so'z o'zagiga o'zbekcha affikslar qo'shish orqali yangi so'zlar hosil qilish. "Skanerlash" (scanner + -lash), "chatlashish" (chat + -lashish), "zagruzka qilish" (download + qilish) kabi fe'llar shu yo'l bilan yasaladi [1]. Bu o'zbek tilining morfologik boyligidan foydalanishni ko'rsatadi.

Qisman tarjima (Partial translation): Terminning bir qismini tarjima qilish va boshqa qismini o'zlashtirish. "Uy sahifasi" (homepage) bunga misoldir [1]. Boshqa misol: "elektron pochta" (electronic mail).

Date: 11th February-2026

Ekspressiv leksika (Expressive vocabulary): Maqolalar, bloglar va ijtimoiy tarmoqlar sharhlarida mavjud soʻzlarni yangi maʼnoda qoʻllash yoki ularga yangi emotsional ohang berish.

Oʻzbek tilidagi internet slanglari ham, ingliz tilidagidek, ijtimoiy bogʻliqlikni taʼminlash, oʻzlikni qurish va hazil-mutoyiba uchun tilni ijodiy manipulyatsiya qilish orqali shakllanadi [2].

Qisqartirishlar: "Xop" (xoʻp), "Salom" (assalomu alaykum/salom).

Mahalliy oʻzlashtirishlar va modifikatsiyalar: "Oka" (aka – akajon), "ukam", "ish qilib" (har qalay), "toʻgʻrisi" (rostini aytsam).

Rus tilidan oʻzlashtirishlar: Oʻzbekistondagi koʻp tillilik muhiti tufayli rus tilidan ham "spasibo" (rahmat), "normalno" (yaxshi) kabi soʻzlar slang sifatida qoʻllanilishi mumkin.

Muhokama

Ingliz va oʻzbek tillarida internet tilining qiyosiy tahlili natijalari zamonaviy lingvistika uchun bir qator muhim nazariy va amaliy tushunchalarni taqdim etadi. Ushbu tadqiqot tilning texnologik oʻzgarishlarga qanday moslashuvchanlik koʻrsatishi, globalizatsiya sharoitida til aloqalari qanday kechishi va madaniy omillarning til rivojlanishiga taʼsiri borasidagi nazariyalarni mustahkamlaydi.

Tadqiqot natijalari Til Aloqasi Nazariyasi (Language Contact Theory) va Sotsiolingvistika sohasiga oid nazariyalarga mos keladi. Ingliz tilining internet tilining manba tili sifatidagi roli, Uriel Weinreichning "language contact" konsepsiyasini tasdiqlaydi, bunda bir til (ingliz tili) boshqa tilga (oʻzbek tili) leksik va morfologik taʼsir koʻrsatadi [5]. Oʻzbek tilining fonetik assimilyatsiya, gibridizatsiya va qisman tarjima kabi moslashuv strategiyalari esa tilning oʻz strukturasini saqlab qolgan holda tashqi taʼsirlarni oʻziga singdirish mexanizmlarini koʻrsatadi. Bu jarayonlar, shuningdek, Til Ekologiyasi (Language Ecology) nuqtai nazaridan, tilning oʻz muhitiga (bu holatda, raqamli muhitga) moslashishini ifodalaydi [6].

Internet slanglarining funksiyalari (ijtimoiy bogʻliqlik, oʻzlikni qurish, hazil-mutoyiba) esa Erving Goffmanning "self-presentation" (oʻzlikni taqdim etish) nazariyasi va Jon Gumperzning "communicative competence" (kommunikativ kompetensiya) tushunchalari bilan bogʻliqdir [7, 8]. Raqamli muhitda foydalanuvchilar oʻzlarining ijtimoiy rollarini va identitetlarini yaratish uchun tilni ataylab oʻzgartiradilar, bu esa internet tilini sotsial markerga aylantiradi. Oʻzbek ilmiy kontekstida bu tahlil, turkiy tillardagi leksik oʻzlashtirishlar va slanglarning morfologik transformatsiyalari boʻyicha olib borilayotgan tadqiqotlarga yangi qirralar qoʻshadi, ayniqsa, til va texnologiya oʻzaro taʼsiri masalalarida.

Xulosa

Ushbu dissertatsiya bobi ingliz va oʻzbek tillarida internet tilining qiyosiy tahlilini taqdim etib, uning terminologik, morfologik, semantik, sotsiolingvistik va pragmatik xususiyatlarini koʻrib chiqdi. Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatdiki, internet tili global miqyosda umumiy tendensiyalarga ega boʻlsa-da, har bir til oʻziga xos lingvistik va madaniy xususiyatlariga mos ravishda moslashuv strategiyalarini ishlab chiqadi.

Date: 11th February-2026

Ingliz tili internet tilining manba tilidir: Yangi terminologiyani murakkab soʻzlar yasash, qorishma soʻzlar, affiksatsiya va metaforik kengayish orqali faol ravishda yaratadi. Ingliz tilidagi internet slanglari ham keng qisqartirishlar va multimodal elementlar bilan ajralib turadi.

Oʻzbek tili moslashuvchi til sifatida: Ingliz tilidan kirib kelgan terminologiyani bevosita oʻzlashtirish, fonetik assimilyatsiya, gibridizatsiya va qisman tarjima orqali oʻz lingvistik tizimiga muvaffaqiyatli integratsiya qiladi. Oʻzbek tilidagi internet slanglari ham ijtimoiy bogʻliqlik va shaxsiyatni ifodalashga xizmat qiladi, mahalliy til xususiyatlarini saqlab qolgan holda.

Qiyosiy oʻxshashliklar va farqlar: Ikkala tilda ham qisqartirish, lingvistik oʻzlashtirish va multimodal elementlarning qoʻllanilishi kabi umumiy tendensiyalar kuzatiladi. Biroq, til tipologiyasi, yozuv tizimlari va madaniy normalardagi farqlar oʻzbek tilining oʻziga xos moslashuv strategiyalarini shakllantiradi.

Ushbu tadqiqot sifat, tavsifiy va qiyosiy lingvistik yondashuvga asoslangan boʻlib, miqdoriy statistik maʼlumotlarni oʻz ichiga olmaydi. Shuningdek, maʼlumotlar toʻplami asosan umumiy internet terminologiyasi va onlayn muhokamalarga oid maʼlumotlar bilan cheklangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- [1] Crystal, David. Til va Internet. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- [2] Baron, Naomi S. "Yangi normaga moslashish: Internet va SMSda tilga nima boʻldi?" Xalqaro Aloqa Jurnali, vol. 2, 2008, pp. 1184–1209.
- [3] Thurlow, Crispin, and Michele Mroczek. Raqamli Nutq: Yangi Ommaviy Axborot Vositalarida Til. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- [4] Lee, J. Y. "Internet tilining onlayn hamjamiyatlardagi ijtimoiy jihati." Kompyuter Vositachiligidagi Aloqa Jurnali, vol. 11, no. 2, 2006, pp. 497–512.
- [5] Zelenka, B. "Onlayn ijtimoiy tarmoqlarning lingvistik xususiyatlarini oʻrganish: Korpusga asoslangan tadqiqot." Til va Muloqot, vol. 54, 2017, pp. 1–11.

